

บทที่ 2

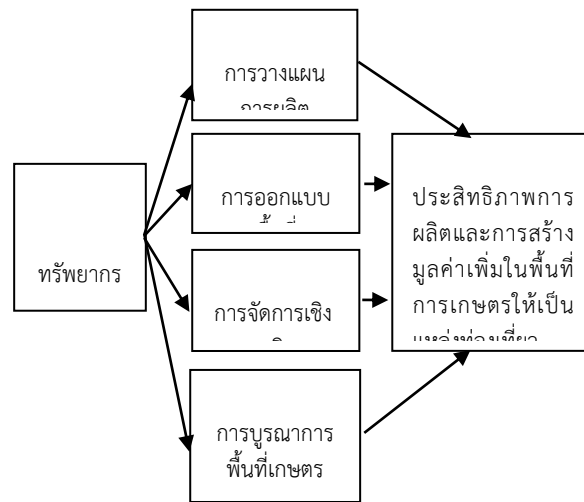
ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีบทบาทในการส่งเสริมทำให้เกษตรกรมีรายได้อีกทางหนึ่ง เพราะศักยภาพการเกษตรกรรมกับการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อโครงสร้างทางการผลิตสินค้าเกษตร แต่ขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการเกษตรเมื่อเทียบกับด้านบริการสาขาอื่น ๆ ยังมีประสิทธิภาพต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศักยภาพด้านการยอมรับ ดังแนวคิดที่ ปาริชาติ ชื่นวัฒนกุล (2555) ได้ทำการศึกษาไว้ นอกจากนี้ การได้รับการยกย่องจากสังคมที่ยังมองว่าการเกษตรกรรมเป็นเรื่องที่จะต้องมียาได้น้อย มีความเสี่ยงสูง ทั้งที่ภาคการเกษตรกรรมมีศักยภาพในหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยที่สวยงาม ผ่านความหลากหลายของกิจกรรมที่ให้บริการ เช่น การเลี้ยงสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การสาธิตกระบวนการผลิตพืช การชมสวนไม้ดอกไม้ประดับ การเก็บผลผลิตของเกษตรกรวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางการเกษตรทั่วไปรวมทั้งการให้บริการที่พักอาศัย ตลอดจนพื้นที่นาเกลือ เป็นต้น

จากแหล่งข้อมูลเชิงวิชาการดังที่กล่าวมาข้างต้น การจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเป็นแนวคิดที่จะช่วยส่งเสริมการศึกษาการเกษตร การอนุรักษ์อาชีพการเกษตร การท่องเที่ยว เพราะกิจกรรมทางการเกษตรจะช่วยสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้วยเหตุผลดังกล่าวการจัดการทรัพยากรเกษตรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่พัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวทางการเกษตรเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (รัฐนันท์ และคณะ, 2557) ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมและสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง จะพบองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยว

แนวคิดของการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวล้วนมีความหลากหลาย หากเกษตรกรสามารถวางแผนด้านการผลิตให้มีความเหมาะสม มีการบริหารจัดการที่ดี โดยใช้หลักวิชาการ เน้นการผลิตที่มีประสิทธิภาพ ให้มีผลผลิตอย่างต่อเนื่องหรือการเพิ่มมูลค่า (Value Added) (มัทธินา, 2555) โดยข้อจำกัดของการประกอบอาชีพการเกษตรกรรมในปัจจุบัน ได้แก่พื้นที่มีปริมาณจำกัด การเสื่อมโทรมของทรัพยากรเกษตรเนื่องมาจากการขยายตัวของชุมชน เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ด้วยเหตุนี้ระบบเศรษฐกิจยุคใหม่จึงเน้นทางด้านบริการควบคู่กับการผลิต โดยมีพื้นฐานทางด้านการใช้ทักษะความรู้ มีปรัชญาและวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลของเกษตรกร อาศัยความสามารถเฉพาะบุคคลนำเอาเทคโนโลยีมาผสมผสานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการให้บริการเพื่อเข้าใจผู้บริโภคมากที่สุด ดังรูปที่ 2-1

รูปที่ 2- 1 แนวคิดของการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยว
 ที่มา: มัชฌิมา อุดมศิลป์. (2555). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน
 คลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จากรูปที่ 2-1 การจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเป็นรูปแบบหนึ่งที่เกษตรกรมีแนวคิดที่ก้าวหน้า มีกลยุทธ์ในการจัดการนาเกลือด้วยทักษะและประสบการณ์ของผู้ประกอบการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินและความรู้ทางการเกษตรนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจกับอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นรากฐานของไทยที่น่าเอาแนวคิด ปรัชญา องค์ความรู้และภูมิปัญญาของเกษตรกร เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ท่ามกลางทัศนียภาพที่มีความสวยงาม และการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวจึงเป็นมาตรการหนึ่งที่พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จีระ หงส์दारมภ์ และคณะ (2558)

ดังนั้นความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มาจากการพัฒนาเกษตรกรรมที่เป็นพื้นฐานของกิจกรรมอื่น ๆ ที่หลากหลาย และที่สำคัญเป็นวิถีชีวิตของประชากรภาคการเกษตร (ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ และคณะ, 2551) ด้วยเหตุนี้การสร้างระบบเศรษฐกิจให้เกิดเสถียรภาพ และมีภูมิคุ้มกันที่เอื้อต่อการปรับตัวเมื่อได้รับผลกระทบจากภาวะการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจของโลก ระบบเศรษฐกิจการเกษตรจะต้องเข้มแข็ง มีความสามารถในการแข่งขันสูง การที่จะผลิตสินค้าเกษตรแล้วรอพ่อค้ามารับซื้อหรือนำไปจำหน่ายเองที่ตลาดนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่เพียงพอแล้ว หรือถ้าผลผลิตมีน้อยก็ไม่คุ้มกับการลงทุน ดังนั้นการทำนาเกลือจะต้องมีกิจกรรมเสริมเพื่อเพิ่มมูลค่าและลดความเสี่ยงทางการตลาด

ภาวการณ์ในปัจจุบันภาคเกษตรกรรมมีการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหลายสาขาโดยเฉพาะการท่องเที่ยว ซึ่งการที่นักท่องเที่ยวมาเยือนนั้น สิ่งที่น่าสนใจอย่างหนึ่งคือการได้เห็นความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่เกษตร การได้รับประทานอาหารที่สด สะอาด เห็นการเอาใจใส่ขั้นตอนการผลิต ซึ่งเป็นจุดขายอย่างหนึ่ง (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2557; คุณา และ ชวัลลักษณ์, 2557) ดังนั้นเกษตรกรจะต้องการปรับ

โครงสร้างการผลิตใหม่ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ให้มีความสอดคล้องกับสภาพจริง เน้นการจัดการนาเกลือให้มีความเชื่อมโยงกับธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการอื่น ๆ ให้เกิดความสมดุลระหว่างอาชีพซึ่งจะเป็นการนำไปสู่การยกระดับอาชีพเกษตรกรกรมให้เป็นธุรกิจการเกษตรอย่างสมบูรณ์

2.2 ความสำคัญของการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการเกษตร คือ ทรัพยากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ที่เกษตรกรนำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการผลิตในพื้นที่การเกษตร เช่น ทรัพยากรป่าไม้ ดิน แหล่งน้ำ แสงแดด สัตว์ป่า ฯลฯ โดยใช้วิทยาการต่าง ๆ ทำให้เกิดการเจริญงอกงาม มีผลผลิตต่าง ๆ หากทรัพยากรไม่เหมาะสมพืชหรือสัตว์ก็ไม่สามารถจะเจริญเติบโตได้ โดยปกติการที่จะได้พื้นที่ทำการเกษตรจะต้องสูญเสียทรัพยากรบางส่วนที่มีอยู่ในพื้นที่เดิม หรือบางครั้งก็ทำให้ระบบนิเวศในพื้นที่นั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปจากการทำการเกษตรที่ผิดประเภทของเกษตรกรโดยการผลิตแบบเชิงเดี่ยวติดต่อกันมานาน การใช้สารเคมีปราบศัตรูพืช มีผลต่อการทำลายสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก เช่น จุลินทรีย์ แมลง ไส้เดือน เป็นต้น

การจัดการ (Management) หมายถึง การดำเนินการในนาเกลืออย่างมีประสิทธิภาพ การเก็บรักษา การใช้อย่างประหยัด การสงวนเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน (Sustained Yields) โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Na Songkhla, T. & Somboonsuke, 2012) ซึ่งนิยามปฏิบัติการนี้เกษตรกรควรมีความเข้าใจการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การผลิตที่เหมาะสมกับระบบเกษตรนิเวศ โดยใช้ทรัพยากรการผลิตอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพไม่ก่อให้เกิดผลเสียทั้งระยะสั้นและระยะยาวต่อสภาวะสิ่งแวดล้อม คือ

1. ระบบเกษตรนิเวศต้องอยู่ในลักษณะที่ได้อยู่เสมอ
2. การจัดการทรัพยากรการเกษตรให้ได้ผลอย่างคุ้มค่าและสูญเสียน้อยที่สุด
3. สภาวะสิ่งแวดล้อมไม่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เลวลงและสามารถอยู่ได้ยาวนาน

ดังนั้นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์ทางการเกษตร และกระจายรายได้สู่ชุมชน (Rakthai et al., 2012) ดังนี้

1) ความสำคัญต่อเกษตรกร เพราะเป็นการพัฒนาการประกอบอาชีพของเกษตรกรให้มีความก้าวหน้าพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น ความต้องการของผู้บริโภค การแข่งขันด้านการตลาดสินค้าเกษตรกร การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและรายได้ เป็นต้น

2) ความสำคัญทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะการท่องเที่ยวเชิงเกษตรส่งเสริมการมีงานทำของประชาชนในท้องถิ่น ผลผลิตทางการเกษตรเป็นวัตถุดิบพื้นฐานที่ภาคอุตสาหกรรมนำไปแปรรูปเป็นสินค้าอื่น ๆ

- 3) เป็นการส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อเยาวชนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร และพัฒนาให้ก้าวหน้ามากขึ้น
- 4) เป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์อาชีพการเกษตรกรรม วัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคกับเกษตรกร
- 5) ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความคิดสร้างสรรค์ในการประกอบอาชีพ ประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและรู้จักการบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ให้น่าสนใจต่อนักท่องเที่ยว

2.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยว

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในปัจจุบัน เช่น ต้นทุนการประกอบอาชีพที่สูงขึ้น คนรุ่นใหม่ที่เป็นกำลังสำคัญไม่ค่อยประกอบอาชีพเกษตรกรรม การแข่งขันด้านการตลาดมีมากขึ้น เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาขายและจัดจำหน่ายผลผลิตของตนได้อย่างสมบูรณ์ และเพื่อนำไปสู่แนวคิดของการพัฒนานาเกลือให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงเสนอ 3 ปัจจัยหลักดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่นักท่องเที่ยวกำลังนิยม สืบเนื่องจากผลผลิตการเกษตรสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน เช่นการได้ชมไม้ดอกไม้ประดับ การได้เก็บผลไม้ด้วยตนเองรับประทานแบบสด ๆ และการได้สัมผัสกับสภาพอากาศที่บริสุทธิ์ เป็นต้น
2. ความคิดเชิงสร้างสรรค์กับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม (Pongwiritthon & Pakvipas, 2013) เป็นรูปแบบใหม่ที่เกษตรกรจะต้องตระหนักกับการพัฒนาอาชีพของตนเองให้เป็นที่น่าสนใจ เช่น การผลิตแบบสร้างสรรค์ใส่ใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างสรรค์คุณภาพของผลผลิตให้กับผู้บริโภค เป็นต้น
3. การเปลี่ยนแปลงของการประกอบอาชีพเกษตร เป็นเหตุผลที่มาจากคนรุ่นใหม่ที่เป็นกำลังหลักสำคัญให้ความสนใจในการประกอบอาชีพกรรมน้อยลง ทั้งที่เป็นบุคคลที่มีศักยภาพ การคิดที่ทันสมัย ความสามารถในการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาประยุกต์ใช้

จากปัจจัยข้างต้นเกษตรกรเป็นผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนานาเกลือให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่มาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ผวนกับพลังความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างมิติความแปลกใหม่ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้นระบบการเกษตรที่จะก้าวไปในอนาคตที่มีการแข่งขันด้านการค้า การลดต้นทุนการผลิตที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาช่องทางเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร เพื่อความมั่นคงในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนได้เห็นความสำคัญของอาชีพนี้ ตลอดจนการพัฒนาเป็นธุรกิจที่เท่าเทียมกับสาขาบริการอื่น ๆ จึงเป็นโอกาสดีสำหรับเกษตรกรที่จะนำเอาวัตถุดิบต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการมองเห็นโอกาส ความได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์ เช่น การเดินทางสะดวก การอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถไปเที่ยวต่อที่อื่นได้ หรือเครือข่ายการท่องเที่ยวด้วยกันเองเพื่อเป็นแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมีเวลาอยู่กับเราให้นานที่สุด เกษตรกรจะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการ สร้างเรื่องราวภายในนาเกลือให้เกิดกิจกรรมที่น่าสนใจ หรือการนำสิ่งที่ไม่น่าสนใจมาสร้างให้น่าสนใจ นำเสนอความเป็นมาจากอดีตถึงปัจจุบัน เช่น การเกิดขึ้นมาของนาเกลือเริ่มต้น

จากอะไร ผ่านเวลามานานเท่าไรเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เห็นพัฒนาการต่าง ๆ นอกจากนี้เกษตรกรสามารถบอกเล่าเรื่องราวของอุปกรณ์ทางการเกษตรที่ผ่านการใช้งาน นำของจริงมาจัดแสดงหรือแสดงแบบผ่านสื่อที่เป็นภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เช่น

- การบอกเล่าประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ของนาเกลือและพื้นที่ใกล้เคียง
- มีปรัชญา วิสัยทัศน์การผลิตและการจัดการนาเกลือเพื่อแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่น จริ่งใจต่อผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยว เช่น การสร้างความหวังใจ การให้ความสำคัญด้านคุณภาพของผลผลิต เป็นต้น
- การบอกเล่าระบบการผลิตและขั้นตอนการผลิตในนาเกลือ
- การจัดภูมิทัศน์ภายนอกและภายในนาเกลือให้เป็นที่ประทับใจ เป็นเอกลักษณ์ที่จดจำ
- การมองหาลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย
- การจัดกิจกรรมในช่วงที่เป็นเทศกาล วันสำคัญที่เป็นวันหยุด
- การเปิดตัวเพื่อประชาสัมพันธ์ในงานต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งชุมชน
- การพัฒนาสินค้าที่ระลึก ที่สื่อความหมายของนาเกลือ

จากข้อมูลที่ได้นำเสนอข้างต้นหากเกษตรกรพิจารณาความได้เปรียบในพื้นที่และวางแผนพัฒนาพื้นที่นาเกลือร่วมกับเครือข่ายที่มีแนวทางร่วมกัน ถือได้ว่ามีโอกาสที่จะพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมให้ได้รับความสนใจมากขึ้น และแนวทางการพัฒนานาเกลือให้เป็นที่ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สอดคล้องกับบริบทการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย การค้นหาอัตลักษณ์และทำความเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรม การสร้างความโดดเด่นและความแตกต่าง การหยั่งรู้ความต้องการของตลาดในเชิงลึก การเสริมสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และการปรับเปลี่ยนกลวิธีในการพัฒนาตลาด

2.4 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro-tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการผสมผสานของรูปแบบวิถีชีวิตของเกษตรกร วัฒนธรรม ประเพณี รวมไปถึงทุนทางสังคมที่ปรากฏอยู่ในชุมชน เข้ากับกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์เอกลักษณ์ของชุมชน และก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน โดยเราสามารถแบ่งแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ตามข้อมูลที่ นีออน (2545) ได้นำเสนอไว้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการเกษตรเป็นทรัพยากรในการท่องเที่ยวหลัก ซึ่งสามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในชุมชน ให้ผู้คนที่ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเต็มตัว ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับว่าเป็นหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2. ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แบ่งได้เป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบ่งออกได้ โดยพิจารณาจากสภาพทั่วไปของแหล่งเกษตรกรรม และการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยดูจากลักษณะการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร โดยแบ่งได้เป็น การกลีกรวม การประมง การป่าไม้ และการปศุสัตว์ และพิจารณาจากการจัดการโดยแบ่งได้เป็นรูปแบบทั่วไป รูปแบบเชิงอนุรักษ์ และรูปแบบเชิงนิเวศ

3. จุดมุ่งหมายในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว สร้างรายได้ ปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น อีกทั้ง เพื่อเชื่อมการท่องเที่ยวกับชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียวกัน การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทำได้โดยการจัดการทรัพยากร(การจัดประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการวางแผนจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร) การจัดการการบริหาร การจัดการการบุคลากรและการจัดการการตลาด

4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยมีแนวโน้มจะเพิ่มสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีทรัพยากรทางการเกษตรหลากหลาย กรมส่งเสริม การเกษตรจึงได้เริ่มโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในท้องถิ่นทั่วประเทศไทย ได้จัดประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย ให้เป็นรูปแบบของกิจกรรมที่จะให้บริการ แก่นักท่องเที่ยว และได้ดำเนินการบริหารจัดการ โดยเน้นให้ผู้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนของตน

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

นักวิชาการด้านการพัฒนาจำนวนมากให้ความเห็นว่าความช่วยเหลือทั้งด้านบุคลากร วิชาการ และทรัพยากรจากภายนอกเข้าไปเพียงฝ่ายเดียวนั้นไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เกิด ความยั่งยืนในการพัฒนาได้ เพราะการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชนจะบังเกิดผลเมื่อมีการเรียนรู้ ร่วมกันจากการกระทำของนักพัฒนาและประชาชนที่อยู่ในชุมชนนั้นๆ โดยมีประชาชนเป็นผู้กระทำ (Actor) ในการพัฒนา มิใช่เป้าหมายหรือผู้ถูกกระทำในกระบวนการดังกล่าว การเรียนรู้ร่วมกันผ่านการ ดำเนินงานพัฒนาจะก่อให้เกิด “ปัญญา” และ “พลัง” ในการก้าวผ่านความยากลำบากในการแก้ไขปัญหและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างมั่นคง ในการพัฒนายุคปัจจุบัน โดย Edgardo T. Valenuela (1998) ได้ชี้ประเด็นสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องสร้างขึ้นบนรากฐานที่ยึดมั่นว่าประชาชนเป็นผู้มีอำนาจที่แท้จริงไม่ใช่รัฐ จึงต้องยึดมั่นใน หลักการดังนี้

- 1) ประชาชนจะต้องมีความเคารพในตนเอง
- 2) ประชาชนจะต้องมีเสรีภาพจะรวมตัวกัน จัดตั้งกลุ่มองค์กรและทำการเคลื่อนไหว
- 3) ประชาชนจะต้องเป็นเจ้าของและควบคุมดูแลทรัพยากร และกิจกรรมของพวกเขาและ
- 4) ประชาชนจะต้องมีเสรีภาพจะเลือกและมีสิทธิที่จะปฏิเสธ

จากการศึกษาเทคนิคและวิธีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยเทคนิคที่จะใช้ในการวิจัยที่เหมาะสมที่สุด กับงานวิจัยครั้งนี้ คือเทคนิควิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม PAR และได้เลือกเอากระบวนการ AIC และ Mind Mapping มาร่วมใช้ประกอบการศึกษา แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวคิดในแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถมุ่งเน้น ได้แก่ 5 แนวทางด้วยกัน คือ แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว เส้นทาง กิจกรรม แนวทางการพัฒนาทางการตลาดการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการ ให้บริการท่องเที่ยวในชุมชนและแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งแนวทางทั้งหมดนี้ อยู่บนพื้นฐานความต้องการของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยวแนวคิดที่เกี่ยวข้องซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดเห็นนักวิชาการหลายท่าน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548; พจนา สวนศรี, 2546) และมีงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวลักษณะเดียวกัน (สไตส์ สร้างโศรก และคณะ 2546; ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัชชิตติ และกิตติศักดิ์ ธรรมมาภรณ์พิลาศ; 2547) ถ้าหากแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตั้งอยู่บนพื้นฐานความต้องการของชุมชนหรือปัญหาของชุมชนมีการนำเอาแนวคิดที่เหมาะสมมาผสมผสานกับสถานการณ์ปัจจุบัน ตลอดจนความต้องการนักท่องเที่ยว นโยบายที่เกี่ยวข้อง ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และทรัพยากรการท่องเที่ยวมาเป็นองค์ประกอบในการพิจารณา แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแล้วก็สามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ ทั้งนี้ การพัฒนาของชุมชนใด ๆ นั้นจำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง จึงจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ความยั่งยืนจึงเป็นวิสัยทัศน์หลักที่ทุกชุมชนพึงมุ่งไปในกระบวนการพัฒนาสังคมของตนเอง ดังนั้น การที่ชุมชนจะพัฒนาไปได้ ชุมชนจำเป็นต้องรู้จักตนเองเสียก่อน นั่นคือ ชุมชนต้องเรียนรู้จักวิเคราะห์สังคมของตนเอง ปรากฏการณ์ใด ๆ จะมีความหมายอย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับมุมมอง แต่ละชุมชนหรือสังคม จะสร้างโลกของตนเองขึ้นมา แล้วมีวิธีการดำเนินชีวิตตามแนวที่ตนสร้างขึ้น (นำชัย ทนผลและคณะ, 2543: 175-176) ดังนั้นการที่รู้ว่าสังคมใดมีลักษณะอย่างไรหรือจะเข้าใจสังคมใดจะต้องมองสังคมนั้นด้วย สายตาของคนในสังคมนั้นเอง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2549) การพัฒนาการท่องเที่ยวก็เช่นกัน ควรเริ่มที่ ชุมชนก่อนให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางทางการท่องเที่ยวของชุมชนของตนเอง

2.6 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์ SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์และประเมินจุดแข็ง (strengths) จุดอ่อน (weakness) โอกาส (opportunities) และอุปสรรค (threats) ขององค์กรเพื่อที่จะนำไปใช้ในการวางแผนและกำหนด กลยุทธ์ในการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญของการวิเคราะห์ คือ การศึกษาศักยภาพ (potential) และ ความสามารถ (capacity) ขององค์กร อันจะนำผลที่ได้ไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ หรือแนวทางในอนาคต การวิเคราะห์ SWOT ประกอบด้วย (Bartol, Kathryn, M. & David C. Martin, 1994) S จุดแข็ง (strengths) หมายถึง จุดเด่นหรือข้อได้เปรียบขององค์กรหรือชุมชน W จุดอ่อน (weakness) หมายถึง ข้อด้อยขององค์กรและชุมชนของทรัพยากรและคุณสมบัติด้าน ต่าง ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง O โอกาส (opportunities) หมายถึง ปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ที่เป็นโอกาสขององค์กร หรือชุมชน อันเกิดจากความแข็งแกร่งขององค์กรหรือชุมชนที่เหนือกว่าคู่แข่ง T อุปสรรค (threats) หมายถึง ปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการและไม่สามารถ ควบคุมได้ จากข้อมูลข้างต้น จุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) จะถือได้ว่าเป็นปัจจัยภายในขององค์กรหรือชุมชน ส่วนโอกาส (O) และอุปสรรค (T) จะถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่อยู่ภายนอกขององค์กรหรือชุมชน

หลักการสำคัญของ SWOT ก็คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก ดังนั้นการวิเคราะห์ SWOT จึงเรียกได้ว่าเป็น การวิเคราะห์ สภาพการณ์ (Situation Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จัก สภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ทั้งภายนอกและ ภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายนอก องค์กร ทั้ง สิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง เหล่านี้ที่มี ต่อองค์กรธุรกิจ และจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถ ด้านต่าง ๆ ที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ จะเป็น ประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อ การวางแผนในระดับองค์กรที่เหมาะสมต่อไป ประโยชน์ของการวิเคราะห์ SWOT วิเคราะห์ SWOT เป็นการ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ แต่ละอย่างจะช่วยให้เข้าใจได้ ว่ามีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร จุดแข็งขององค์กรจะเป็นความสามารถภายในที่ถูกใช้ ประโยชน์เพื่อการบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่จุดอ่อนขององค์กรจะเป็นคุณลักษณะภายในที่อาจจะทำลายผล การดำเนินงาน โอกาสทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ให้โอกาสเพื่อการบรรลุ เป้าหมายขององค์กร ในทางกลับกัน อุปสรรคทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย ขององค์กร ผล จากการวิเคราะห์ SWOT นี้จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์ เพื่อให้องค์กรเกิด การพัฒนาไปในทางที่เหมาะสม

2.7 งานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

อุชาวดี (2546) ได้ทำการศึกษาการรับรู้ต่อองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีผลต่อกิจกรรม ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนปวนพุก กิ่งอำเภอหนองหิน จังหวัดเลย ได้ ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน การรับรู้ต่อ องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ส่งผลต่อกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว โดยการแบ่งเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยว และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกั บการท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามประกอบการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์กึ่ง โครงสร้างการวิเคราะห์ ผลจากการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานการรับรู้ต่อ องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีผล ต่อกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนปวนพุก โดย แยกทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มพบว่า กลุ่มที่เกี่ยวข้อง การรับรู้ต่อองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้ง 4 องค์ประกอบกับกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน นั่นคือ การรับรู้ต่อองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยรวมไม่ส่งผลต่อกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ของกลุ่มที่ เกี่ยวข้อง แต่เมื่อพิจารณาค่านัยสำคัญทางสถิติ t แล้ว พบว่า มีเพียงการรับรู้ต่อองค์ประกอบด้ว นการจัดการที่ส่งผลต่อกิจกรรมการรักษาสิ่งแวดล้อมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการทดสอบ สมมติฐานของกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานคือ การรับรู้ต่อองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่งผลต่อกิจกรรม ที่ส่งผลต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมกิจกรรมสร้างความรู้ ความ เข้าใจแก่คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว พบว่า การรับรู้ต่อองค์ประกอบด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ ส่งผล ต่อกิจกรรมสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่คนในชุมชน การรับรู้ต่อหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ แตกต่างกัน ระหว่างกลุ่มที่เกี่ยวข้องและกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้อง มีการรับรู้ระดับน้อยถึงน้อยที่สุดโดยเฉพาะ

องค์ประกอบ ด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ ดังนั้น การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเน้นให้ความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนท้องถิ่นทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ธัญพร (2550) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงรูปแบบการจัดการความรู้ องค์ประกอบและขั้นตอนกระบวนการจัดการความรู้ในชุมชน เพื่อศึกษาว่าชุมชนมีกระบวนการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยว โดยกลุ่มประชากรที่ทำกรวิจัยคือ ชาวบ้านที่ประกอบการท่องเที่ยวและให้บริการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม อำเภออัมพวา และอำเภอบางคนที ซึ่งผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ ในชุมชน มีส่วนประกอบที่สำคัญ คือ ความรู้คน และกระบวนการ ความรู้ คือ ความรู้ที่เกี่ยวกับ การจัดการ โดยมีคน เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการหรือกิจกรรมต่าง ๆ และกระบวนการจะเป็นเครื่องมือหรือวิธีที่จะเชื่อมประสาน คน ความรู้และกระบวนการเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งรูปแบบการจัดการความรู้ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแบบจำลองปลาหู (TUNA Model) อย่างยิ่ง และกระบวนการจัดการความรู้ในชุมชนที่ได้มาจากการวิจัยนั้น สามารถสังเคราะห์เป็นแบบจำลอง ที่มีลักษณะเป็นเกลียวของความรู้ที่เชื่อมต่อกัน เมื่อนำไปใช้และพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จะนำไปสู่การเพิ่มพูนความรู้ยิ่งขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้เกิดขึ้นภายในกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านการทำกิจกรรมและการพูดคุยเฉพาะแต่สิ่งดี ๆ ให้แก่กัน

หนึ่งนุช (2550) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ร่องสวนผลไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษา พื้นที่ร่องสวนผลไม้ตำบลบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการพบว่า รายได้จากการทำเกษตรกรรมไม่พอเพียงในการยังชีพ ชายซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวและพวกหนุ่ม ๆ จะออกไปทำงานอาชีพอื่นเพื่อหารายได้มาช่วยครอบครัว และมีรายได้ที่แน่นอนกว่า ยังเป็นการใช้ชีวิตในสังคมภายนอกที่แปลกออกไป มีการศึกษาสูงขึ้น ดังนั้นแนวโน้มของคนรุ่นใหม่จึงไม่นิยมทำสวนละทิ้งพื้นที่เกษตรกรรมเดิมให้รกร้าง อีกทั้งสภาพปัญหาน้ำเค็มไหลเข้าสวนเกษตรของประชาชนการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรนั้นเป็นปัญหาใหญ่ที่เกษตรกรในพื้นที่ประสบ ภายใต้โครงการเงินกู้กระตุ้นเศรษฐกิจหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1,000,000 บาท ได้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพในพื้นที่บางกะเจ้า จำนวน 27 กลุ่ม โดยกลุ่มส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมบางกะเจ้ามีจำนวนสมาชิกรวมกันถึง 70 คนเพื่อสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตรให้คงอยู่ และสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอย่างถูกต้อง มีกระบวนการที่เหมาะสมทันสมัย และปรับใช้ให้เหมาะกับพื้นที่เป็นการเกษตรหมุนเวียน การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำรัสกลุ่มส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมบางกะเจ้า เป็นจุดเริ่มของการจุดประกายให้กับอาชีพนี้ จากพื้นที่เดิมที่มีแค่ร่องสวนผลไม้ได้มีการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้พื้นที่มีความหลากหลายในการเลือกประกอบอาชีพ จนกระทั่งได้เริ่มมีการส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในพื้นที่ในแง่ของเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็ดียิ่ง หากแต่รายได้ที่เกิดขึ้นยังอยู่เฉพาะกลุ่มคน และยังไม่สามารถกลับมาฟื้นฟูเงินเก็บกับพื้นที่อันเป็นเอกลักษณ์ของบางกะเจ้าอย่างร่องสวนผลไม้ได้อย่างแท้จริง นโยบายที่มุ่งเน้นการดำเนินตามแบบวิถีของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการชองเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้ความมีเอกลักษณ์ของพื้นที่เป็นหลักในการจัดการการท่องเที่ยวจึงนักท่องเที่ยวที่มีความประสงค์ในการท่องเที่ยวและพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติที่สวยงาม ร่มรื่น มีพื้นที่เกษตรกรรมที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์โอกาสในการเรียนรู้ และสัมผัสถึงวิถีชีวิตแบบชนบทที่แปลกแยกจากชีวิตเมือง เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่ทำให้

พื้นที่บางกะเจ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง การท่องเที่ยวในพื้นที่บางกะเจ้านั้นมีอยู่ 3 ระดับ คือ

1) ภาครัฐ การจัดตั้งสวนกลางมหานครตามนโยบายการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวมุ่งการรักษาสภาพพื้นที่ให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่มีคุณภาพของกรุงเทพมหานคร ภายใต้การดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติฯ กลุ่มคนเข้าไปใช้งานน้อยไม่ก่อเกิดรายได้ต่อคนในพื้นที่มากนัก

2) องค์การบริหารส่วนตำบล การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ โดยมีการ สร้างพื้นที่ตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยว การออกร้านขายของ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวตามช่วงเทศกาลต่าง ๆ เกิดรายได้หมุนเวียนในพื้นที่หลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นรายได้ประจำวันจากนักท่องเที่ยวที่ประชาชนและสมาชิกกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าขายงานบริการ รายได้การเรียกเก็บภาษีบำรุงพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

3) เอกชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการนำเที่ยวโดยจักรยานซึ่งมีการจัดการเป็นระบบเชื่อมต่อกับบริษัทการท่องเที่ยวเอกชน ติดต่อผ่านตัวแทน หรือทางอินเทอร์เน็ต การเดินทางเป็นกลุ่มเล็ก ๆ 4-6 คน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ เป็นการท่องเที่ยวแบบวันเดียว เชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ภายในพื้นที่ และเยี่ยมชมสวนผลไม้ของชาวบ้านตามความสนใจของนักท่องเที่ยวสภาวะการณดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พื้นที่บางกะเจ้ามีศักยภาพทางการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งเสริมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตไทยได้เป็นอย่างดี หากแต่ยังขาดสมดุลอันดีระหว่างการเกื้อกูล และการอนุรักษ์พื้นที่ร่องสวนผลไม้และเกษตรกรที่ยังคงยึดอาชีพชาวสวนไทยอย่างมั่นคง การพัฒนาศักยภาพพื้นที่ร่องสวนผลไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีเป้าหมายสำคัญ ที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาพื้นที่ในด้านกายภาพ โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการบริการการจัดเตรียมความพร้อม ของชุมชน และกลุ่มคนที่รองรับสภาวะการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสภาพสังคมและเศรษฐกิจทั่วไปในพื้นที่ โดยแยกเป็นประเด็นหลักในการพัฒนา ดังนี้ สวนผลไม้เดิมที่เสื่อมโทรม รกร้าง ให้กลับคืนสู่สภาพดี โดยส่งเสริมการกลับมาทำอาชีพเกษตรกร สร้างแรงกระตุ้น ในการหาตลาดที่รองรับผลผลิตส่วนลดหย่อนภาษีเร่งปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่มีความจำเป็นการประกอบอาชีพ เกษตรกรเดิม และสำหรับรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการให้ความรู้ เกษตรทฤษฎีใหม่ การทำเกษตรแบบผสมผสาน การพัฒนาสภาพที่พัก และที่อยู่อาศัยของสมาชิกกลุ่มให้มีความสะอาดถูกสุขลักษณะ พร้อมเปิดรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักผ่อนตามแบบวิถีชีวิตของชาวสวนผลไม้ไทย หากแต่การพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ และรักษาไว้ซึ่งสภาวะแวดล้อมเดิมอันดีไว้อย่างดียิ่ง ยุทธศาสตร์สำคัญ ของพื้นที่ ความเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยที่กำลังสูญหาย การกระตุ้นส่งเสริมให้คนในพื้นที่สามารถประกอบกิจกรรมเลี้ยงชีพได้บนพื้นที่ของตนเอง โดยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเดิมและส่งเสริมอาชีพเสริมรายได้จากการใช้ทุนในพื้นที่เดิมที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมการขยายตัวของเศรษฐกิจระดับหมู่บ้านอย่างสร้างสรรค์ และคำนึงถึงการอนุรักษ์พื้นที่เป็นสำคัญให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง สามารถเลี้ยงดูตัวเองได้อย่างพอเพียงและยั่งยืน

ปิยวรรณ (2551) ได้ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เกาะพะงัน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของไทยที่มีชื่อเสียงระดับโลก เนื่องมาจากงานเทศกาลฟูลมูนปาร์ตี้ แต่มีกิจกรรมบางส่วนที่เป็นไปในทางด้านลบ นำมาซึ่งการใช้ยาเสพติด หรือความประพฤติผิดทางศีลธรรมประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งที่สวนทางกับประเพณีของไทย และยังนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของปัญหาอาชญากรรม ทั้งกับชาวไทยและชาวต่างชาติ ทำให้ประเทศไทยมีภาพลักษณ์ที่ไม่ดี ไม่มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินเท่าที่ควร การวางแผนการจัดการจึงมุ่งเน้น

พัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยพัฒนาเกาะพะงันให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลที่มีมาตรฐานระดับโลก เพื่อกระตุ้นชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง โดยยึดหลักการพัฒนาตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ เกษตรยั่งยืน และเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยการสุ่ม กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยวกลุ่มละ 100 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน จากจำนวนผู้ที่มีภูมิลำเนา อยู่ในอำเภอเกาะพะงัน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังเกาะพะงัน ได้ข้อสรุป ดังนี้

1) ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ซึ่งเป็นทรัพยากรหลักของเกาะพะงัน ไม่ได้รับผลกระทบมากนัก ยกเว้นหาดริน ซึ่งได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากการจัดงาน ฟูลมูนปาร์ตี้ และก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และปัญหาทางด้านศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรแห่งความดีงาม และภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งนักต่อชุมชนท้องถิ่น และในด้านของนักท่องเที่ยวนั้นก็มีความต้องการ การพักผ่อนและจรรโลงทางด้านจิตใจเช่นกัน ดังนั้นหากขาดการบริหารจัดการที่ดี ในไม่ช้าเกาะพะงันอาจสูญเสียทรัพยากรทางด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จนในที่สุดความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อาจถูกกลืนหายไปจนไม่หลงเหลือความเป็นไทย

2) การสร้างจิตสำนึกด้านศีลธรรม การพัฒนาจิตใจ ควรต้องมีโครงการอบรมสภาวะความเป็นผู้นำให้กับประชาชน และเยาวชน ซึ่งจะสามารถปฏิบัติการด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์การพัฒนาทางจิตใจ ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมประจำชาติ ซึ่งทำให้ประเทศชาติยังคงดำรงความเป็นประเทศชาติได้ เพราะยังคงมีเอกลักษณ์และความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรม ในขณะที่วัฒนธรรมต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะวิวัฒนาการไปเป็นวัฒนธรรมเดียวกัน (monoculture) คือวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ (modernism) จึงจำเป็นต้องมีการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ การลากพระทางทะเล ฟื้นฟู อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น แพทย์ทางเลือก และการทำสมุนไพร อันเป็นเอกลักษณ์ของเกาะพะงันเพื่อเป็นการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรจัดตั้งโครงการสร้างพิพิธภัณฑ์บ้านของเกาะพะงันอันจะเป็นการสร้างความภาคภูมิใจของเกาะพะงัน และยังเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผน ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และสังคม ซึ่งเป็นรากฐานที่มั่นคงในอนาคตของประเทศ

จริยาวัฒน์ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน ด้วยการจัดการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ชุมชนเรื่องผลผลิตทางการเกษตรได้ เพราะเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ความสำเร็จดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องจากปัจจัยภายนอกซึ่งได้แก่กระแสการส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ของภาครัฐ ที่สร้างความต้องการในการท่องเที่ยวของภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นโดยมีปัจจัยภายในคือพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวนเกษตรดั้งเดิมแบบยกท้องร่อง ซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ของภาครัฐมาตั้งแต่ปี 2520 และตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ การมีผู้นำอย่างเป็นทางการที่ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้สามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงสามารถขยายผลการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง เช่น การพัฒนา ด้านคมนาคม สาธารณูปโภคต่าง ๆ การรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณี

สร้อยสุข (2554) ได้ศึกษาแนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในกรุงเทพมหานคร พบว่า กรุงเทพฯ เป็นเมืองใหญ่ มีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร เป็นแหล่งงานที่ดึงดูดให้ผู้คนจากท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศหลั่งไหลเข้ามาประกอบอาชีพหลากหลายประเภท หลากหลายกิจกรรม ปัญหาที่ตามมาคือ ความแออัดของที่อยู่อาศัยประชากรหนาแน่น สาธารณูปโภคสาธารณูปการไม่เพียงพอ อาชญากรรมเพิ่มขึ้น การจราจรติดขัด มลพิษขยะเกลื่อนเมือง น้ำเน่า อากาศเสีย เสียงดัง ฝุ่นละอองกระจายแทบทุกพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้อาศัยในเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม การเพิ่มพื้นที่สีเขียวจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งช่วยกรองมลพิษ เสริมสร้างสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่แข็งแรงให้คนเมือง แต่ปัญหาคือ พื้นที่สีเขียวในเมืองมีไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน การเข้าถึงเป็นไปได้โดยยาก ในบางพื้นที่ บทบาทของพื้นที่สีเขียวบางแห่งไม่เอื้ออำนวยต่อความต้องการของผู้มาใช้บริการ จึงต้องมีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับเมือง เพื่อช่วยให้ประชาชนคนเมืองมีทางเลือกในการพักผ่อนหย่อนใจมากขึ้น